

aenmerkenswaardigheden in: zij dienen alleen tot nut gebruijk omdat het stadhuis te klein is'. In 1790/1791 is de galerij tot aan de voor- en achtergevel van de waag met twee vertrekken uitgebreid. Het gebouw waarin de grote waag was gevestigd had dus in feite een belangrijke functie als dependance van het stadhuis.

Het midden van de voorgevel van de bovenverdieping trok de aandacht met een grote plaat van hardsteen, waarin zowel het stadswapen als de wapens van de vier burgemeesters en de drie fabriekmeesters uit het bouwjaar 1703 waren uitgehouwen. Tijdens de revolutionaire periode in 1795 moesten de wapenschilden van de heren op hoog bevel worden verwijderd, hun namen evenwel die daaronder waren aangebracht, bleef dit lot bespaard. Het gebouw met hennepwaag en zakkendragershuisje op de zuidwesthoek van de Nieuwemarkt werd in 1759 afgebroken en door een nieuw vervangen. Binnenin de hennepwaag was een grote ruimte. Daarin vervulde een balans met twee schalen zijn weegfunctie niet alleen voor de hennep maar bovendien voor vette varkens: 'des het in de slagttijd hier zeer druk en vol gewoel is'. Onverkochte hennep en gekochte hennep waarvoor elders niet direct ruimte beschikbaar was kon hier tot vier weken gratis worden opgeslagen³⁹).

Het boterhuis naast de Prinskerk aan de noordkant van de Nieuwemarkt moet een gebouw van enige allure zijn geweest, met aan de voorzijde een hardstenen pui en drie poorten. Ter hoogte van de bovenverdieping waren zes zuilen, met kapitelen voorzien van voluten naar de Ionische bouwstijl, vier geplaatst voor het enigszins uitspringende middenstuk, en twee op de hoeken. Boven de lijst was een fronton van hardsteen waarin verschillende waagbare goederen waren uitgebeeld. De benedenverdieping was zeer ruim, luchtig en hoog en had aan de oostzijde een grote vierkante lantaarn. In die ruimte bevond zich een balans met twee schalen, waarin alleen Hollandse boter werd gewogen. 'Vreemde' boter moest naar de grote waag.

Van Reyn weet mee te delen dat sommige van de ruime vertrekken op de bovenverdieping tot gildekamers hebben gediend van onder andere goud- en ziversmeden, manufacturiers en kramers. Verder is daar volgens hem een tijdlang een schermschool geweest⁴⁰). De achterzijde van dit bouwwerk, aan de Prinsenstraat, bestond uit twee oude gevels, vroeger waarschijnlijk toebehoord hebbend aan evenzovele huizen, waarvan die aan de westzijde het grootst was en ook een ruime poort had. Dinsdags,